

УДК 615.242:339.13 (477)

Д. В. СЕМЕНІВ

Івано-Франківський Національний медичний університет, м. Івано-Франківськ

АНАЛІЗ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Обмеженість наявної інформації узагальнюючого характеру щодо асортименту лікарських препаратів (ЛП) для стоматологічної практики та їх характеристики спонукає до проведення маркетингових досліджень і є важливим етапом для встановлення доцільності розробки нових препаратів для терапії стоматологічних захворювань. В роботі проведено аналіз стоматологічних препаратів, представлених на фармацевтичному ринку України. Проведена оцінка стійкості асортименту стоматологічних препаратів. За результатами підрахунків встановлено, що асортимент препаратів цієї групи в аптечних закладах м. Івано-Франківська досить стійкий та K_s дорівнює 0,92. Розраховано конкурентоспроможність стоматологічних препаратів диференційним методом. Встановлено, що найбільш конкурентоспроможними є препарати: ЛІСОБАКТ, таб. д/смок. № 10 (7,27); ТРАХІСАН, таб. д/смок. № 20 (1,26) та проаналізовано ціни на стоматологічні препарати й розраховано коефіцієнти ліквідності, адекватності платоспроможності: встановлено, що препарат ПРОПОСОЛ-КМ ($K_{lig} = 0,032$) є найбільш доступний серед усіх для населення. Платоспроможність населення на препарат СЕБІДИН ($C_{a.s.} = 1,22\%$) найвища серед досліджуваних стоматологічних препаратів.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, маркетингові дослідження, стоматологічні препарати, ліквідність цін, адекватність платоспроможності, конкурентоспроможність.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стоматологічні захворювання є однією з актуальних проблем медицини в Україні. Майже 80% людей, за даними ВООЗ, страждають захворюванням пародонту. Особливе занепокоєння викликає стабільно висока поширеність стоматологічних захворювань у всі вікові періоди, насамперед значну ураженість твердих тканин зубів та пародонта у вагітних жінок та дітей [5,10].

Британські медики, спостерігаючи упродовж 30 років за станом здоров'я більше 12 тисяч чоловік, прийшли до висновку, що втрата декількох зубів в молодості збільшує ризик виникнення захворювань на 35%. Часткова втрата зубів спостерігається у 75% населення землі і є одним з найпоширеніших захворювань [11].

Серед всіх захворювань пародонту 90-95% припадає на запальні, такі як гінгівіт і пародонтит. Гінгівіт – це запальне захворювання ясен, що характеризується гіперемією, набряком і кровотечею з ясен при мінімальному травмуванні. Без лікування гінгівіт часто переходить у пародонтит. Пародонтит – запальне захворювання

тканин, що знаходяться довкола зубів та підтримують їх [9].

Нерідко виявляють і стоматит – запальне захворювання слизової оболонки порожнини рота та кандидоз, що викликається дріжджеподібним грибом *Candida albicans*. При цьому захворюванні гіперемована слизова оболонка покривається білим нальотом.

Запалення слизової оболонки глотки – фарингіт – широко розповсюджена патологія, що переважно уражає працездатне населення [10].

Стійкість та рецидивуючий характер цих запальних уражень вимагає проведення не тільки звичайних гігієнічних заходів з догляду за порожниною рота й зубами, але й відповідно обгрунтованої терапії, спрямованої на стимуляцію захисних сил слизової оболонки порожнини рота [11].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед наукових праць, тісно пов'язаних з напрямом досліджень, значуще місце посідають вітчизняних та іноземні праці таких вчених: Л.І. Шульга [3] зі співав., Т.Д. Заболотний зі співав. [4], Кобець М.М. [5], Кобець Ю.М. [6], Ма-

© Семенів Д. В., 2014

зур І.П. [7] зі співав., В. Holtfreter [10], Т. Kocher [10], Т. Hoffmann [10], М. Philip [11] та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Обмеженість наявної інформації узагальнюючого характеру щодо асортименту ЛП для стоматологічної практики та його характеристики спонукає до проведення маркетингових досліджень і є важливим етапом для встановлення доцільності розробки нових препаратів для терапії стоматологічних захворювань.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою роботи є аналіз вітчизняного ринку стоматологічних ЛП, наявних на фармацевтичному ринку України, визначення їхньої конкурентоспроможності для подальшого вивчення доступності цих засобів та можливості задоволення потреб у лікуванні стоматологічних захворювань.

Методи дослідження. Спостереження за ситуацією на ринку здійснено на підставі контент-аналізу офіційних джерел інформації про стоматологічні ЛП: Державний реєстр лікарських засобів України [1], Довідник Компендіум 2013 р., Rx-Index-класифікатор ЛП [12]. Використано методи статистичний, графічний.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За класифікаційною системою АТС, засоби для застосування у стоматології належать до групи А01А, серед яких: препарати групи А01АД – інші засоби для лікування захворювань ротової порожнини (69,89%), а саме різні засоби (67,74%); А01АВ – протимікробні препарати для місцевого лікування захворювань ротової порожнини (26,88%), а саме А01АВ6 – метронідазол, комбінації (8,6%); А01АА – засоби для профілактики карієсу (3,23%).

На даний момент на ринку України зареєстровано 93 торговельні назви. З них вітчизняні ЛП складають 56% та 44% препарати зарубіжного виробництва.

Стоматологічні ЛП представлені різноманітними лікарськими формами. Встановлено, що найбільшу частку серед вітчизняних ЛЗ складає група лікарської рослинної сировини (ЛРС) – 44,23%, що випускається в пачках або фільтр-пакетах. Питома вага настоек – 19,23%.

Один з принципів формування асортименту стоматологічних ЛП в аптеці є забезпечення стійкості асортименту.

Коефіцієнт стійкості асортименту (K_c) розраховували за формулою:

$$K_c = 1 - \frac{Q_1 + Q_2 + \dots + Q_n}{n \times a},$$

де $Q_{1..n}$ – кількість відсутніх препаратів на момент перевірки;

n – кількість перевірок;

a – асортиментний перелік (кількість) [8].

Асортимент є більш стійким, коли K_c ближче до 1.

За результатами підрахунків встановлено, що асортимент стоматологічних ЛП в аптечних закладах м. Івано-Франківськ досить стійкий та K_c дорівнює 0,92.

Попередніми дослідженнями було проведено опитування споживачів в аптеках м. Івано-Франківськ та на базі лікувально-профілактичного стоматологічного комплексу. Були виявлені ЛП, що користуються найбільшим попитом серед споживачів, які було обрано для подальшого аналізу.

Конкурентоспроможність товару – вирішальний фактор його комерційного успіху на розвинутому конкурентному ринку. Під конкурентоспроможністю розуміється комплекс споживчих і цінових характеристик товару, що визначають перевагу саме цього товару над іншими в умовах широкої пропозиції конкуруючих товарів-аналогів.

Для визначення конкурентоспроможності стоматологічних ЛП було використано диференціальний метод. Розрахунок конкурентоспроможності проводили за формулою:

$$K = \frac{V}{\sum V \div q},$$

де V – обсяг реалізації розрахункового лікарського засобу;

$\sum V$ – сума обсягів реалізації препаратів-конкурентів;

q – кількість препаратів-конкурентів [8].

Найбільш конкурентоспроможним препаратом є той, у якого коефіцієнт конкурентоспроможності більше 1.

Для розрахунку показника конкурентоспроможності проаналізовані надходження та реалізація стоматологічних ЛП в аптеці «Центорія» м. Івано-Франківськ (рис. 1). Під час аналізу було виявлено, що найбільший показник конкурентоспроможності має препарат ЛІСОБАКТ, таб. д/смок. № 10, а найменший показник, серед проаналізованих ЛП, має препарат СТОПАН-ГІН®, спрей.

Коефіцієнт конкурентоспроможності більше 1 мають такі препарати: ЛІСОБАКТ, таб. д/смок. № 10 (7,27); ТРАХІСАН, таб. д/смок. № 20 (1,26).

Важливими характеристиками стоматологічних ЛП є коефіцієнт ліквідності ціни і коефіцієнт адекватності платоспроможності. Ко-

ефіцієнт ліквідності ціни відображає ступінь конкуренції на вітчизняному ринку та певною мірою характеризує доступність препарату. Даний показник розраховується як відношення різниці між максимальною та мінімальною ціною до мінімальної ціни на препарат.

Коефіцієнт ліквідності розраховували за формулою:

$$K_{liq} = \frac{C_{max} - C_{min}}{C_{min}},$$

де C_{max} – максимальна ціна на ЛП;

C_{min} – мінімальна ціна на ЛП [8].

Чим менше коефіцієнт ліквідності, тим вище доступність стоматологічних ЛП. Для аналізу були використані дані сайту Tabletki.ua по м. Івано-Франківськ та Івано-Франківській обл. станом на 01.01.2014 р. [13].

Результати проведеного аналізу представлені на рис. 2.

Розраховані значення коефіцієнтів ліквідності свідчать про те, що максимальний коефіцієнт ліквідності спостерігається на ЛП ФІТОДЕНТ

($K_{liq} = 0,45$), а найменше значення відзначається для препарату ПРОПОСОЛ-КМ ($K_{liq} = 0,032$). Більш високою конкуренцією характеризується ринок препарату ПРОПОСОЛ-КМ і цей препарат є найбільш доступний серед усіх.

Наступним етапом дослідження став аналіз коефіцієнта адекватності платоспроможності, який дозволяє визначити рівень доступності ЛП відповідно до доходів населення.

Розрахунки ведуться за формулою:

$$C_{a.s.} = \frac{\bar{P}}{W_{a.w.}} \times 100\%,$$

де $C_{a.s.}$ – показник адекватності платоспроможності;

$\bar{P}$ – середня ціна препарату за певний період (місяць, квартал, рік);

$W_{a.w.}$ – середня заробітна платня за певний період (місяць, квартал, рік) [8] (рис. 3).

Низький показник коефіцієнта адекватності платоспроможності забезпечує доступність препарату та гарантує його продаж в умовах низького платоспроможного попиту населення.

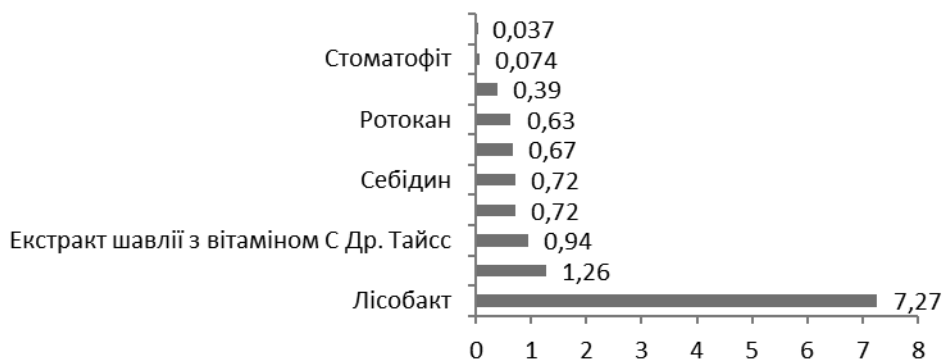

Рис. 1. Показник конкурентоспроможності стоматологічних ЛП в аптеці м. Івано-Франківськ за II півріччя 2013 р.

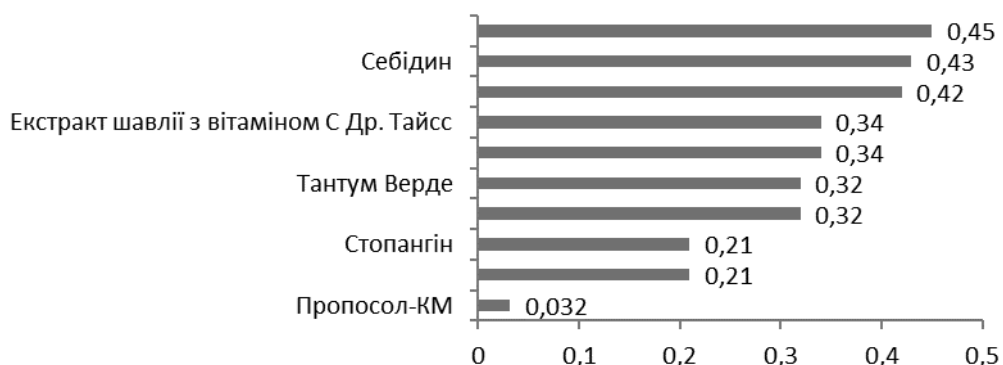

Рис. 2. Коефіцієнти ліквідності ціни на стоматологічні ЛП

Рис. 3. Показник адекватності платоспроможності населення на стоматологічні ЛПП

Аналізуючи отримані результати встановлено, що найбільший показник адекватності платоспроможності має ТАНТУМ ВЕРДЕ ($C_{a.s.} = 5,31\%$), а найнижчий – СЕБІДИН ($C_{a.s.} = 1,22\%$). Це свідчить про платоспроможність населення для придбання препарату СЕБІДИН.

Проведені дослідження можуть бути використані у практичній діяльності фармацевтичних підприємств з метою формування оптимального асортименту та проведення ціленаправленої політики просування стоматологічних ЛПП.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

1. Проведена оцінка стійкості асортименту стоматологічних ЛПП. За результатами підрахунків встановлено, що асортимент ЛПП цієї групи в аптечних закладах м. Івано-Франківськ досить стійкий та K_c дорівнює 0,92.

2. Розраховано конкурентоспроможність стоматологічних ЛПП диференційним методом. Встановлено, що найбільш конкурентоспроможними є препарати: ЛІСОБАКТ, таб. д/смок. № 10 (7,27); ТРАХІСАН, таб. д/смок. № 20 (1,26).

3. Розраховано коефіцієнти ліквідності цін та адекватності платоспроможності. Встановлено, що препарат ПРОПОСОЛ-КМ ($K_{lig} = 0,032$) є найбільш доступний серед усіх для населення. Платоспроможність населення на препарат СЕБІДИН ($C_{a.s.} = 1,22\%$) найвища серед досліджуваних стоматологічних ЛПП.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення доступності стоматологічних лікарських засобів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Державний реєстр лікарських засобів [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua/>

2. Дремова Н. Б. Развитие методологии маркетинговых исследований в фармации // Курский научно-практический вестник «Человек и его здоровье». – Курск. – 2005. – №1. – С. 62-76.

3. Дослідження асортименту стоматологічних лікарських засобів, представлених на фармацевтичному ринку України / Л. І. Шульга, Т. С. Безценна, О. Ф. Пімінов та ін. // Запорізький медичний журнал №5 (74). – 2012. – №5 (74). – С. 18-23.

4. Заболотний Т.Д. Оцінка ефективності застосування препарату «Стоматофіт» у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту / Т. Д. Заболотний, І. В. Шилівський, О. М. Немеш // Современная стоматология. – 2011. – №2. – С. 49–51.

5. Кобець М.М. Вивчення конкурентоспроможності стоматологічних препаратів / М.М. Кобець, Ю.М. Кобець // Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: матеріали 5-тої наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 27-28 вересня 2013 р., Тернопіль – Т.: Вид-во «Укрмедкнига». – 2013. – С. 245-246.

6. Кобець Ю.М. Аналіз асортименту стоматологічних препаратів / Ю.М. Кобець // Вісник фармації. – 2013. – №3 (75). – С.72-74.

7. Мазур І.П. Фармакологічні засоби для місцевого лікування тканин пародонта / І.П. Ма-

зур, В.А. Передрій, С.В. Дулько // Современная стоматология. – 2010. – №5. – С. 47–52.

8. Мнушко З.М. Методики оцінки рівня конкурентоспроможності лікарських препаратів : метод. рек. / З.М. Мнушко, Ю.В. Попова. – К. – 2007.

9. Niklaus P. Lang Gingivitis as a risk factor in periodontal disease / Niklaus P. Lang, Marc A. Schätzle, Harald Loe // Journal of Clinical Periodontology. – 2009. – Vol. 36. – P. 3–8.

10. Prevalence of periodontal disease and treatment demands based on a German den-

tal survey (DMS IV) / В. Holtfreter, T. Kocher, T. Hoffmann // Journal of Clinical Periodontology. – 2010. Vol. 37. – P. 211–219.

11. Philip M. Preshaw Definitions of periodontal disease in research / Philip M. Preshaw // Journal of Clinical Periodontology. – 2009. – Vol. 36. – P. 1–2.

12. Rx-index – класифікатор лікарських препаратів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rxindex.com.ua/atc#A01>

13. Tabletki.ua [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://tabletki.ua/>

УДК 615.242:339.13 (477)

Д. В. Семенив

АНАЛИЗ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА УКРАИНЫ НА ПРИМЕРЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ПРЕПАРАТОВ

Ограниченность имеющейся информации обобщающего характера относительно ассортимента лекарственных препаратов для стоматологической практики и его характеристики побуждает к проведению маркетинговых исследований и является важным этапом для установления целесообразности разработки новых препаратов для терапии указанных заболеваний.

В работе проведен анализ рынка стоматологических препаратов, представленных на Украине. Проведена оценка устойчивости ассортимента стоматологических препаратов. По результатам подсчетов установлено, что ассортимент препаратов этой группы в аптечных заведениях Ивано-Франковска достаточно устойчив и K_u равен 0,92.

Рассчитана конкурентоспособность стоматологических препаратов дифференциальным методом. Установлено, что наиболее конкурентоспособными являются препараты: ЛИСОБАКТ, таб. д/рас. № 10 (7,27); ТРАХИСАН, таб. д/рас. № 20 (1,26).

Проанализированы цены на стоматологические препараты и изучены коэффициенты ликвидности, адекватности платежеспособности.

Рассчитаны коэффициенты ликвидности цен и адекватности платежеспособности. Установлено, что препарат ПРОПОСОЛ-КМ ($K_{lig} = 0,032$) является наиболее доступным среди всех для населения. Платежеспособность населения на препарат СЕБИДИН ($C_{a.s.} = 1,22\%$) самая высокая среди исследуемых стоматологических препаратов.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, маркетинговые исследования, стоматологические препараты, ликвидность цен, адекватность платежеспособности, конкурентоспособность.

UDC 615.242:339.13 (477)

D. V. Semeniv

THE ANALYSIS OF MARKET OF DENTAL PREPARATIONS, PRESENTED IN UKRAINE

The limitedness of available information of general character as to medical preparations assortment for dental practice and its characteristics motivate to marketing investigations conducting. It is the main stage for expediency development establishment of new medical preparations for dental disease therapy.

The analysis of market of dental preparations, presented in Ukraine, has been conducted. The assessment of dental medical preparation stability has been carried out. According to calculation results, it has been stated, that MP assortment of this group in chemist's of Ivano-Frankovsk is rather stable and C_s equals 0,92.

Competitiveness of dental MP has been calculated by differentiate method. It has been stated, that preparations LYSOBACT, tabl. f/suc. № 10 (7,27); TRACHISAN, tabl. f/suc. № 20 (1,26) are the most competitive.

The prices for dental preparations have been analyzed. Liquidity ratio and adequacy solvency ratio have been studied.

The price liquidity ratio and adequacy solvency ratio have been calculated. It has been stated, that preparation PROPOSOLUM-KM B ($K_{lig} = 0,032$) is the most available for population among others. The population solvency to preparation Sebidin ($C_{a.s.} = 1,22\%$) is the highest among the dental MP investigated.

Key words: pharmaceutical market, marketing investigations, dental preparations, price liquidity, adequacy solvency, competitiveness.

Адреса для листування:

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, б. 2

Івано-Франківський Національний

медичний університет, кафедра організації та

економіки фармації і технології ліків

Тел. 097 420 8564

E-mail: d.semeniv@ifnmu.edu.ua

Надійшла до редакції:

03.02.2014